

NÅGRA NYFUNNA RUNINSKRIFTER

Vid Lövstalund, Kårsta sn, Uppland, påträffades år 1939 en runsten i åkern 100 m V om landsvägen Kårsta—Närtuna. Stenen söndersprängdes, innan man upptäckte, att det var en runsten. Den lagades och restes 2 m S om fyndplatsen. I oktober 1939 besökte jag stenen. Stenarten är röd granit. Höjd 1,64 m och bredd 1,17 m. Runorna äro 7,5 cm.

Fig. 1. Lövstalund, Kårsta sn, Uppland.

Inskriften lyder: ikiluk × uk × afriþ × þag × litu × risa × stin × þina × iftiR ×
bi.rn þapur × sin × kuþan × uk × ragni × þu × biku × i × l

Översättning: Ingelög och Åfrid läto resa denna sten efter . . . björn, sin gode fader och Ragni. De bodde i Ledinge (?).

Det manshuvud, som upptill pryder stenen, är av ålderdomlig typ. Inskriften torde tillhöra tiden omkring år 1000.

I juni 1938 upptäcktes, under konserveringsarbeten i Stora Rytterns kyrkoruin (Snefringe hd, Västmanland), en runsten, och en månad senare påträffades en korsristad sten. Runstenen, som lagats och rests på kyrkogården tillsammans med den korsristade stenen, består av ett kraftigt, rödaktigt granitblock. Höjd 1,62 m, bredd 1,90 m. Den största runan är 14 cm och den minsta 6 cm.

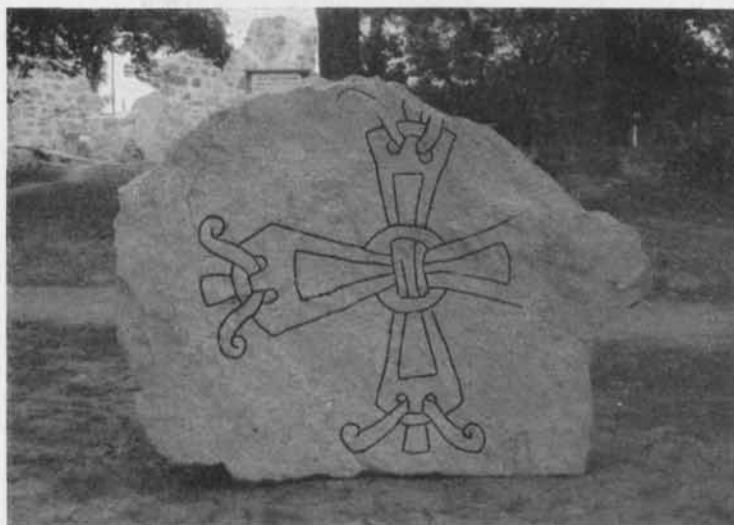

Fig. 2 a och 2 b. Stora Ryttern, Västmanland.

Inskriften lyder: + kuplef_R + sete : stff : auk : sena : þasi : uftit slakua :
sun : sin : etaþr. austr · i · karusm ·

Översättning: Gudlev satte stav och dessa stönar efter Slagve, sin son.
Han dog österut i Kharezm (?), (möjligen Gårdarrike).

Se f. ö. min utförligare behandling i Västmanlands fornminnesförenings Arsskrift 1942.

Vid min runinskriftsinventering i Stockholms län 1936 påträffades en runhäll vid Torsåker, Hammarby sn. Den befinner sig i den s. k. Skarp-hagen, 600 m ONO om slottet, 200 m NO om grinden i stengärdesgården vid landsvägen Torsåker—Gotttröra. Hällen vetter åt NNO och ligger på östra sidan av stigen till badstället. Höjd 1,99 m, bredd 1,34 m. Största runan 7,5 cm, minsta 5 cm. Ljusgrå granit.

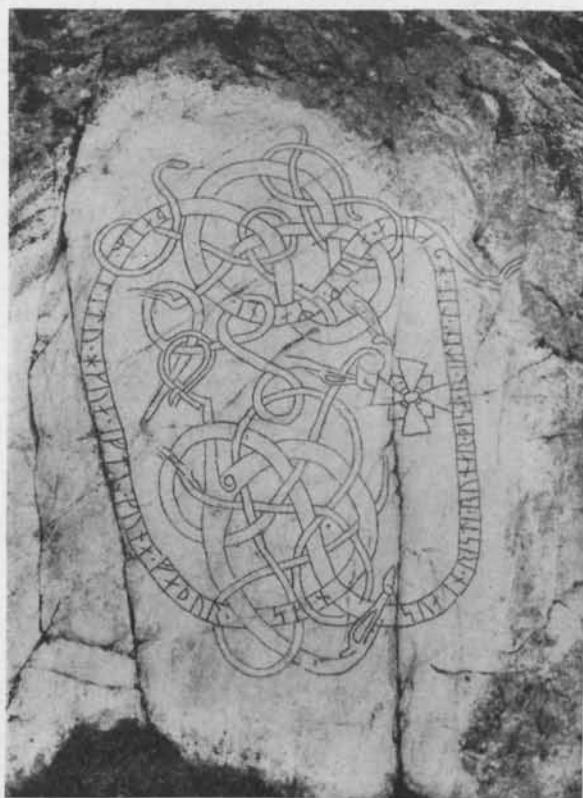

Fig. 3. Torsåker, Hammarby sn, Uppland.

Inskriften lyder: suain · risti · runar · þisar · i^util · lit · hkua · auk · mani · þair · litu · hkua · iftr · kuna · faþur · sin

Översättning: Sven ristade dessa runor. Kättel (?) lät hugga och Manne. De läto hugga efter Gunne, sin fader.

Då Vallentuna kyrka restaurerades 1937 påträffades en runsten, som tillhört ett monument, vilket troligen ursprungligen bestått av två runstenar. Den nyfunna runstenen bär inskriftens senare del. Höjd 1,34 m, bredd 0,69 m. Största runan är 7 cm, minsta runan 3,5 cm. Stenarten är röd sandsten. Ristningen är utomordentligt väl bevarad.

Fig. 4. Vallentuna kyrka, Uppland.

Inskrift: uk × inkiber × eftir × buanta × sin i han · troknapi a i holms i
hafi i skrep i knar i hans i i kaf þriR i eniR i kamo i af

Översättning: och Ingeberg efter sin man.
Han drunknade i Holms hav
där hans knarr gick i kvav
endast tre kommo av.

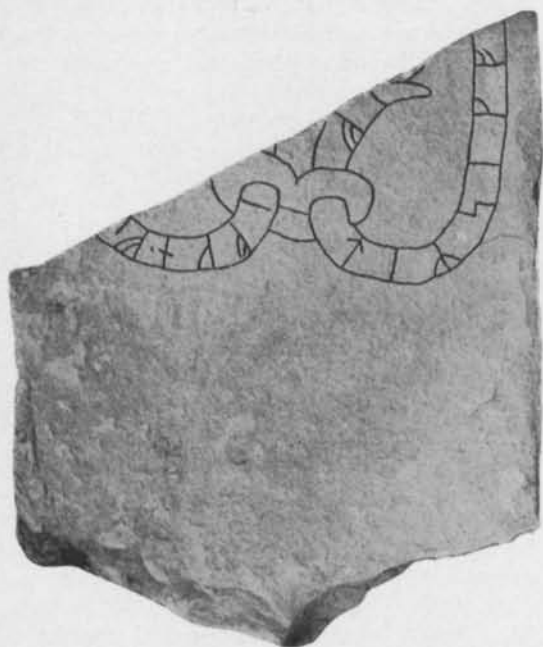
Även ett runstensfragment påträffades i kyrkan. Detta är också röd sandsten, men, i motsats till den föregående stenen, är ristningsytan hårt sliten. Storlek $0,45 \times 0,25$ m. Största bevarade runa 7 cm.

Fig. 5. Vallentuna kyrka, Uppland.

Inskrift: r . . . tu stain × ef

Översättning: . . . läto (resa) stenen efter . . .

Då fragmentets inskrift visar överensstämmelser med den föregående stenens, är det frestande att antaga, att vi här ha ett stycke av den runsten, som innehållit inskriftens början. Skäl för att så är förhållandet kommer jag att framlägga i nästa häfte av Vitterhetsakademiens »Upplands Runinskrifter». Fragmentet har tillhört den sedan länge försvunna runstenen Bautil 74.

I en grav 40 m SO om Vallentuna kyrka påträffades i juni 1939 rotändan av en runsten. Grå granit. Höjd 1,15 m, bredd 1,10 m.

Fig. 6. Vallentuna kyrka, Uppland.

Inskrift: ifkn · f
ftir · sikf . . .

Översättning: . . . efter Sigfast (?).

I juli 1938 påträffades en, genom sin ålderdomlighet intressant, runristad gravsten i Västerås under grundgrävningsarbeten på tomten Stora gatan 44 b, där S:t Nikolaikyrkan stått. Av stenen, som sprängdes sönder, finnas 14 delar i behåll. Runornas storlek 17 cm. Grå granit.

Fig. 7. Stora gatan 44 b, Västerås.

Läsning: ingibiorn: hom...

Översättning: Ingebjörn ...

Sommaren 1941 upptäcktes under restaureringsarbeten i Dalums kyrka i Västergötland två hittills okända runstenar. Då jag i november 1941 undersökte inskrifterna hade runstenarna flyttats ut ur kyrkan och lagts på kyrkogården, invid södra kyrkomuren. Båda stenarna voro sönderslagna, men trots detta kunna inskrifterna sägas vara i stort sett väl bevarade.

I

Stenarten är granit. Höjd 2,46 m, bredd (mitt på stenen) 1,38 m, tjocklek 0,19 m. Största runan 14 cm, minsta runan 10 cm.

Inskriften lyder: bruni . . . ti · stin : þana · eftir · eskil · — un · sin :

Översättning: Brune reste denna sten efter Eskil sin son.

II

Stenarten är granit. Runstenen är sönderslagen i sju större delar. Dess höjd har varit 2,44 m, dess bredd (på mitten) 1,50 m. Tjockleken är 0,17 m. Den största runan är 14 cm och den minsta 10 cm. Ristningsytans mittparti prydes av ett stort kors.

Inskrift: tuki · auk · þir · bryþr · ristu · stin · þesi · eftir : bryþr : sina · er : uarþ · tuþr uestr : en · anar : au(s)tr :

Översättning: Toke och hans bröder reste denna sten efter sina bröder. Den ene dog västerut och den andre i öster.

Se min uppsats i ett kommande häfte av Västergötlands fornminnesförenings Tidskrift.

Sven B. F. Jansson

LITERARY NOTES AND REVIEWS

T. J. Arne reports a find of collared bottles from the Turkmen Steppes in Northern Iran. The neck of a bottle of this kind (fig. 1) was found in 1933 during the excavations in Shah Tepé in the Gorgan-Asterabad districts. A whole bottle with a collar on the neck (fig. 2) is known from Tureng Tepé, near Asterabad. A number of bottles of kindred shapes often have a ring-shaped ridge at the base of the neck, which in certain cases has developed into a wide collar (fig. 3). Previously bottles with collars have only been known from northern and eastern parts of Europe.

Birger Nerman writes on two Tène I arm-rings found in Sweden. One of the rings (fig. 1, the State Historical Museum, inv. no. 2750) was found in 1859 in Skepplanda parish, Västergötland, and is of the Celtic type characteristic of the later half of the Tène I period, 4th century B. C. The ring is of gold. In a collection acquired by the State Historical Museum in 1890 there was an arm-ring of bronze (fig. 2, inv. no. 8722:861) originating from an unknown place in Scania, which represents a well-known type from the same period as the above-mentioned.

Sven B. F. Jansson gives a concise preliminary account of some recently discovered runic inscriptions originating from Uppland, Västmanland and Västergötland.

LITTERATUR OCH KRITIK

BENGT THORDEMAN: Armour from the Battle of Wisby 1361.

In collaboration with Poul Nörlund and Bo E. Ingelmark. I, II. Stockholm 1939, 1940.

Der Weg, den die historische Waffenkunde, ein Kind der Romantik, entsprungen aus reinstem Liebhaberei, genommen hat, bis es sich als einer der jüngsten Triebe am Baum menschlicher Erkenntnis zum ersten, selbständigen Wissenszweig zu entfalten begann, ist lang und verworren. Keineswegs etwa mangels genügender Beachtung. Im Gegenteil, die verwirrende Vielseitigkeit der Beziehungen, die die Waffe, dieses elementare Gerät des Menschen von Urzeiten an, mag sie zu Trutz und Schutz, mag sie zu Jagd und Spiel dienen, zu allen möglichen Wissensgebieten hat, ist schuld daran. Kriegsgeschichte und Waffenlehre, Kultur- und Kunstgeschichte, Archäologie und Wappenkunde, um nur die wichtigsten Wissensbereiche zu nennen, haben sich des gewaltigen Stoffgebiets angenommen, da wo es jeder Disziplin wichtig erschien, ohne dass eine einheitliche, methodische Behandlung erfolgte. Hier ist erst ein Wandel eingetreten, seit sich Ende des 19. Jahrhunderts die Kunstwissenschaft, bislang nur für die bei der Waffe angewandten Ziermittel interessiert, in der Erkenntnis der künstlerischen Bedeutung der reinen Waffenform als solcher allmählich der ihr hier harrenden grossen Aufgaben bewusst wurde (Gottfried Semper). Kunsthistoriker wurden in die Leitung der öffentlichen Waffensammlungen berufen und gingen an die methodische Bearbeitung und kunstgeschichtliche Auswertung der ihnen anvertrauten Schätze.